

KE 'OMAI HA'O LAU KI HE PATISETI FAKATA'U MO E KAHA'U 'O E VAI 'A 'AOKALANI

— KO HONO FAKANOUNOU —

'I he ta'u kuo'osi na'a mau kole atu ke 'omai ha'o fakakaukau ki he Patiseti ta'u 10 'a ia ko e 2018-2028 pea na'e ui ko e Palani Loloa ma'ae Kaha'u (Long-Term Plan). 'I he ta'u ni 'oku mau fiema'u ke 'omai ha'o fokotu'u ke tokoni ki hono fa'u 'a e Patiseti Fakata'u 'o e 2019/2020, 'a ia ko e ta'u hono 2 'o e Palani Loloa. 'Oku fakakau 'i he ngaahi kaveinga ke fai'aki ha 'atau alelea 'a e ngaahi liliu ko 'eni:

Ko e ngaahi me'a fekau'aki mo e tukupau fakakolo

Ko e liliu ki hono tukupau'i 'o e koloa 'oku faka'aonga'i 'e he ngaahi lotu

Ko e kekele 'oku ngāue'aki ko ha fai'anga lotu, ako fakalotu, pe ko ha fa'itoka 'oku 'ikai ke tukupau'i, tukukehe 'a hono tākaki 'o 'enau veve 'o kapau 'oku fai ia. Ke faka'ilonga'i 'a e mahu'inga 'o e ngaahi kautaha lotu pea mo e ngaahi ngāue 'aonga 'oku nau fakahoko 'i he komiuniti, 'oku mau fokotu'u atu ke 'oua na'a 'eke'i ha tukupau ki he ni'ihī 'a honau kekele 'oku lava ke tukupau'i. 'O hangē ko honau ngaahi holo (halls), fale-fakamalohisino 'oku faka'oanga'i ka 'oku 'ikai kumi'aki ha 'anau tupu (not-for-profit) pea 'oku ma'u ai ha lelei 'a e komiuniti.

Ka ko e kekele 'oku ngāue'aki ki he ngaahi me'a faka-komēsiale 'o hangē ko e tau'anga me'alele, fale-fakamalohisino, falekai mo e fale koloa sekeniheni, 'e kei tukupau'i pe ia 'o hangē ha pisinisi.

Ko hono hiki 'o e ngaahi ngāue ke fai ki he veve

Kuo 'osi hiki 'a e totongi ki he ngaahi ngāue fekau'aki mo e veve (waste management services). 'Oku mau fokotu'u atu ke hiki'aki ha \$20.67 ki he totongi tu'upau ke \$121.06 he ta'u (pea ke tākaki atu ki ai mo e seniti 40 he uike) ke tāpuni'aki 'a e ngaahi fakamole.

Ke hoko atu 'a hono tukupau'i 'o hono tākaki 'o e keikeinanga (food scraps collection) na'e kamata'i 'i he ngaahi 'api ni'ihī 'i North Shore

'I he 2014, na'a mau kamata'i ai 'a hono tākaki 'o e keikeinanga mei he 'api 'e 2000 'i North Shore. 'I he ta'u kuo'osi na'e kamata ai 'a hono tākaki 'o e keikeinanga 'i he feitu'u Papakura 'o totongi'aki ha tukupau makehe ki ai. 'Oku mau fokotu'u atu ke 'eke'i ha \$68.34 ko e tukupau makehe mei he ngaahi 'api 'e 2000 'i North Shore na'a nau kau ki he 'ahi'ahi'i 'o hono tākaki 'enau keikeinanga. 'E kamata ke fakahoko 'a e tākaki keikeinanga 'a e feitu'u kotoa pe 'i he vāhenga ni 'i he ta'u 2020/2021.

Ko e kamata tu'usi māmālie 'o e tukuhau makehe ki hono pamu mo fakama'a 'o e ngaahi tangikē sepitiki 'i he feitu'u Waitakere

'Oku mau fokotu'u atu ke tu'usi māmālie 'a hono pamu mo fakama'a 'a e ngaahi tangikē sepitiki pea mo hono tukuhau'i 'o e ngaahi 'api 'oku lolotonga fakahoko ki ai 'a e ngāue ni. Na'e 'ikai lava ke ma'u 'a e ola lelei ke toe ma'a ange ai 'a e vai 'a ia na'e fai 'a e faka'amu ki ai pea 'i he taimi lahi, na'e toe fiema'u ke fai ha ngaahi ngāue kehe ke fakalelei'i 'aki 'a e ngaahi tangikē ni, ka na'e 'ikai lava ke fakahoko. 'E fetongi'aki ia ha tu'utu'uni fo'ou ki hono tokanga'i 'o e ngaahi tangikē sepitiki taautaha pea ke fakahoko eni 'i he feitu'u kotoa pe 'i he vāhenga ni.

Ko e liliu ki he ngaahi feitu'u 'oku nofo'i

'I he lahi ange 'a e tupu 'o 'Aokalani, kuo nofo'i ai 'a e ngaahi feitu'u na'e fuofua vahe'i ia ko e nofo'i-'o-'uta (rural). Kuo mau 'osi 'ilo'i 'a e ngaahi 'api 'e 400 'i he feitu'u kehekehe 'e 6 kuo nofo'i ia ke hoko ko e nofo'i-'o-'kolo (urban development). Ko e ngaahi 'api nofo'anga nofo-'i-'uta 'oku nau totongi pe 'a e pēseti 'e 90 'o e tukuhau 'oku 'eke'i ki he ngaahi 'api nofo'anga 'i kolo. 'Oku mau fokotu'u atu ke liliu 'a e ngaahi feitu'u ni ke hoko 'a e ngaahi 'api nofo'anga 'e 400 ko eni ko e 'api nofo kolo he 'oku nau 'inasi he ngaahi naunau fakakolo 'o e nofo kolo pea ke 'eke'i 'a e tukuhau fakakolo tatau.

Ngaahi totongi 'e lava ke 'eke'i

Ko hono hiki 'o e totongi e ni'ihiki ke tāpuni'aki 'a e fakamole

'Oku mau fokotu'u atu ke hiki mo e ngaahi totongi 'oku 'eke'i ki he ngaahi ngāue 'oku fai 'o makatu'unga he tu'utu'uni 'a e lao 'o hangē ko e ngofua ke fai ha liliu ki ha kekekeke pea mo ha langa (resource consent, building control) ko e no'o'anga vaka (mooring fees) pea mo e tauhi 'o e monumanu (animal management) Kuo hiki 'a e ngaahi fakamole ki hono fakahoko e ngaahi ngāue ni 'o laka hake ia he 'avalisi fakata'u ki he ngaahi fakamole (inflation) pea 'oku tonu ke hiki ai mo e totongi 'oku 'eke'i koe'uhi ke totongi ia 'e kinautolu 'oku nau fiema'u 'a e ngāue ni, 'o 'oua 'e fakafalala ke totongi ia mei he tukuhau fakakolo.

Kaha'u 'o e Vai 'a 'Aokalani

Makehe mei he ngāue 'oku fai ki he Patiseti Fakata'ú, 'oku mau toe sio foki ki he kaha'u 'o e vai 'a 'Aokalani.

Ko e vai ko e 'etau koloa mahu'inga mo'oni pea 'oku totonu ke tau tokanga'i. 'Oku lolotonga fa'ufa'u 'e he Kōsilio 'Aokalaní ha fokotu'utu'u fakakaukau ke tokoni ke mahino lelei ange 'a e ngaahi faingatāmaki'anga 'o e vai 'i hotau vāhenga.

'E hanga 'e he ngaahi fa'ufa'u ni 'o tākiekina kitautolu ki he anga hono:

- Tokanga'i 'a e ngaahi ma'u'anga vai fakaenatula - 'ū tufuvai, vaitafe, anovai pea mo e 'ngaahi taulangá foki.
- Fakalato 'etau fiema'u vai faka'ahó 'i he faka'au ke tau tokolahi ange.
- Tokanga'i 'etau ma'u'anga vai lolotonga 'a hono pule'i fakapotopoto 'a e tupulekina 'a 'etau nofo pea mo e ngaahi fakalalakaká.
- Mateuteu ki he ngaahi ha'aha'a 'o e feliuliuki 'oku hoko 'i he kalaimeti (climate change).

'Oku mau fiema'u ke lukuluku mai ha'o lau mo ha'o fakakaukau ke tokoni ki he 'emau fa'ufa'u fakakaukau ki he vai pea mo fakatoka ha ngaahi ngāue ke matatali'aki ha ngaahi faingatāmaki'anga 'i he kaha'u.

'Oku mau fiema'u ke 'ilo 'a ho'o ngaahi fakakaukau fekau'aki mo e ngaahi me'a hangē ko e:

- Ko e hā 'a e me'a 'i he vai 'oku mahu'inga taha kiate ko e.
- 'Oku fēfē fau 'a ho'o hoha'a ki he ngaahi me'a kehekehe 'e ala hoko ki he 'etau vai.
- Ko e hā nai e me'a mahu'inga taha 'oku ke pehē ke tau fai ma'a e kaha'u 'o e vai 'i 'Aokalaní.

Ko ho'o ngaahi lukuluku fakakaukau 'e tokoni ia ki ha'a mau fa'u tu'utu'uni ki he vai 'a 'Aokalani /Tāmaki Makaurau.

Fakahoko mai ho'o laú 'o kamata mei he 'aho 17 'o Fepueli ki he 'aho 17 'o Ma'asi 2019. Vakai ki he uepisaiti akhaveyoursay.nz ki hono fakaikiiki.